

گفت‌وگو با عوامل برنامه تلویزیونی آفتاب مهتاب، ویژه خردسالان

سرزمینی پویا و پرتحرک برای

ندا روزبه
گفت‌وگو

برنامه تلویزیونی «آفتاب مهتاب» اولین مسابقه ویژه خردسالان است که با هدف تشویق آن‌ها به تحرک و بازی‌های جمعی تولید شده و از زمستان ۱۴۰۲ تا به الان از شبکه پویا در حال پخش است. «آفتاب مهتاب» برنامه‌ای است با محوریت مسابقه و بازی که در آن خردسالان با گروه‌های چند نفره در فضایی شاد و جذاب با هم به رقابت می‌پردازند. رقابتی که هدف اصلی آن شادی، پویایی، تلاش برای مشارکت و در نهایت رسیدن به یک موفقیت جمعی است. کارگردان برنامه زهرا حق جویی از چهره‌های فعال این عرصه است که از سال ۱۳۸۷ تاکنون برنامه‌های متعددی را برای کودکان و نوجوانان تولید کرده است. تهیه‌کننده آن نیز احسان نیلی از برنامه‌سازان قدیمی رسانه است که بعد از سال‌ها با تهیه «آفتاب مهتاب» دوباره به حوزه کودک برگشته است. مهیار مجیب و امیر حسین انصافی که هر دو از چهره‌های محبوب کودکان هستند به‌عنوان مجری بازیگر این برنامه را اجرا می‌کنند. با وجود این که برنامه‌سازی برای کودکان در سال‌های اخیر فراز و نشیب‌های فراوانی داشته و کمتر شاهد باز خورد قابل توجه برنامه‌ای در این حوزه بوده‌ایم، «آفتاب مهتاب» برنامه‌ای است که از شروع پخش تا به الان با استقبال کم‌سابقه‌ای روبرو شده است. در ادامه پیر و باز خورد بی‌سابقه مخاطبان به ویژه کودکان از این برنامه، گفت‌وگوی خبرنگار صبا با سازندگان «آفتاب مهتاب» را از نظر می‌گذرانید:

زهرا حق جویی کارگردان:

کشف جهان کودکان، کشف زندگی در لحظه است

سالیان سال است که اغلب کارگردانان به دلایل مختلف برای تولید برنامه‌ها و فیلم‌های شان به سمت حوزه کودک و نوجوان نمی‌روند، تا جایی که می‌توان گفت سیما و سینمای کودک و نوجوان مدت‌هاست مظلوم واقع شده؛ با این وجود شما مدت‌هاست که در این حیطه فعالیت دارید. در چنین شرایطی شما چه طور با فراغ بال به سمت حوزه کودک و نوجوان می‌روید؟

واقعیت این است که برای ساخت برنامه‌های کودک باید آن‌ها را شناخت و با منطق آن‌ها فکر کرد. کشف جهان کودکان، کشف زندگی در لحظه است و من برای شفا در این جهان پیچیده، کار کودک می‌سازم.

من در سال ۱۳۷۹ فعالیت‌م را با برنامه‌های بزرگسال آغاز کردم، اما از همان زمان همیشه احساس‌م این بود که جهان کودکان همان جایی است که ما هنرمندان باید به آن پناه ببریم. به همین دلیل از ۱۳۸۷، یعنی از زمانی که کار در حوزه کودک را شروع کرده‌ام؛ احساس می‌کنم آدم خوشبخت‌تری هستم و در طول این سال‌ها هیچ‌گاه برای ساخت برنامه‌های کودک، انگیزه مالی نداشته‌ام، اگر هدفم کسب درآمد بود شاید حتی یک برنامه کودک هم نمی‌ساختم چون معمولاً درآمد یک برنامه کودک کمتر از هزینه فرصتی که صرف ساخت آن می‌شود. از همین جهت صراحتاً می‌گویم که انگیزه اصلی برنامه‌سازان این حوزه برای ادامه این راه، عشق و تعهدشان به کودکان و آینده آن‌هاست.

پس همان طور که سینماگران ما با مشکل نبود سرمایه و سرمایه‌گذار در حوزه کودک و نوجوان مواجه‌اند، برنامه‌سازان تلویزیون هم با چنین مسئله‌ای روبرو هستند؟

بله متأسفانه، در واقع یکی از مشکلات اصلی برنامه‌های کودک و نوجوان، پایین بودن برآورد بودجه آن‌ها در مقایسه با برنامه‌های بزرگسال است. این کمبود بودجه نعت‌نهایی کیفیت برنامه‌ها را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد، بلکه انگیزه برنامه‌سازان را هم کاهش می‌دهد. در حالی که مخاطب کودک، مخاطب بسیار خاصی است و تاثیرگذاری بر او به مراتب بیشتر و عمیق‌تر از تاثیرگذاری بر بزرگسالان است و نیاز به توجه و سرمایه‌گذاری بیشتری دارد.

به نظر من یکی از دلایل اصلی این مسئله و عدم توجه کافی، نگرش نادرستی است که به برنامه‌های کودک و نوجوان و اهمیت‌شان وجود دارد. برخی از مدیران و تصمیم‌گیرندگان معتقدند که برنامه‌های کودک نیازی به سرمایه‌گذاری بالا ندارند و آن‌را در اولویت‌های پایین‌تری نسبت به برنامه‌های دیگر قرار می‌دهند. هر چند برنامه‌سازان زیادی هستند که همچنان با عشق، تعهد و انرژی برای کودکان کار می‌کنند و تلاش‌شان بر این است که با خلاقیت و نوآوری، بهترین محتوای ممکن را برای کودکان و نوجوان تولید کنند. برای مثال احسان نیلی تهیه‌کننده برنامه «آفتاب مهتاب» با سابقه درخشانی که از گذشته دارد، می‌توانست یک سریال بزرگسال بسازد، اما انرژی و وقتش

برای بچه‌ها، جذابیت لازم را هم داشته باشد. تمام این موارد به اضافه محدودیت‌های بودجه و منابع که به آن اشاره شد، چالش‌ها و مسائلی است که برای کار در این حیطه با آن مواجه هستیم که امیدوارم با بهبود شرایط، بتوانیم برنامه‌های بهتری برای کودکان و نوجوانان ساخته و به رشد و توسعه آن‌ها کمک کنیم.

از تجربه کارگردانی برنامه «آفتاب مهتاب» بگویید و این که چه شد که تصمیم به ساخت این برنامه گرفتید؟

«آفتاب مهتاب» تجربه بسیار ارزشمند و چالش برانگیزی بود. در این برنامه بچه‌ها به‌طور نمادین به‌عنوان مسافران سرزمین آفتاب مهتاب وارد دُور می‌شوند و می‌بایست برای سفینه‌ای که در دُور قرار داشت، ستاره جمع می‌کردند. مسابقه‌ها رقابتی بودند اما بازی پایانی یک بازی دسته‌جمعی بود و این بازی‌ها طوری طراحی شده بود که کودکان بتوانند آن‌ها را با وسایلی ساده در خانه اجرا کنند. اهداف اصلی تیم تولید در این برنامه جلب توجه و دقت بچه‌ها به جهان پیرامون، همکاری، همدلی و ترغیب آن‌ها به فعالیت‌های جسمانی و خلاقانه همچنین افزایش ظرفیت‌های شناختی و مهارت‌آموزی آن‌ها بود تا کودکان بتوانند در کنار سرگرمی، مهارت‌های جدیدی را یاد بگیرند و توانمندی‌های خود را تقویت کنند.

البته «آفتاب مهتاب» ابتدا به‌عنوان یک برنامه ترکیبی و با هدف ترغیب کودکان به فعالیت‌های جسمانی طراحی شده بود. به مرور زمان و با جلسات متعدد با تیم اتاق فکر برنامه به این نتیجه رسیدیم که با الهام از طبیعت، می‌توان بعد از دیدن این برنامه اضافه کرد و از آن پس، هر قسمت از برنامه با الهام از یک موجود یا عنصر از طبیعت مثل دریا، درخت، باد، یا اسب آغاز شد.

ما برای آیت‌های نمایشی برنامه نیاز به لباس‌ها و وسایل متعددی داشتیم ولی از آن جایی که «آفتاب مهتاب» هم مانند دیگر برنامه‌های کودک با کمبود بودجه و محدودیت‌های مالی مواجه بود، تصمیم گرفتیم همه چیز را در قالب تخیل و قراردادهای خیالی ارائه دهیم. برای مثال ابتدای یک آیت‌م با بچه‌ها قرارداد می‌کردیم که خیال کنیم این‌جا یک نانواایی است، آن وقت دیگر نیاز نبود تا حتماً لباس نانوا بپوشیم. به نظر من این راهکار هم باعث تقویت تخیل بچه‌ها می‌شد و هم برنامه را بانمک‌تر و جذاب‌تر کرد.

تجربه ساخت «آفتاب مهتاب» نشان داد که با خلاقیت و نوآوری

را صرف کودکان می‌کند یا محمداً باطنی مدیر شبکه پویا حتی وقت صبحانه‌اش را در بیخ نمی‌کند و با جلسات متعدد، ریزریز برنامه‌ها را همراهی می‌کند. می‌خواهم بگویم با تمام کم‌لطفی‌هایی که به این حوزه می‌شود، من و بسیاری از همکارانم همچنان با عشق این مسیر را ادامه می‌دهیم، چرا که باور داریم تاثیرگذاری بر کودکان، تاثیرگذاری بر آینده جامعه است.

با این تفاسیر تنها دلیل عدم ورود دیگر سینماگران و برنامه‌سازان به حوزه کودک و نوجوان، مسئله اقتصادی است؟

نه. به نظر من با این که معمولاً در شرایط اقتصادی سخت برنامه‌های بزرگسال به دلیل جذب درآمد بیشتر در اولویت قرار می‌گیرند؛ اما عوامل دیگری هم در این مسئله دخیل‌اند مانند کمبود آموزش و تخصص در بخش کودک. فاصله نسل‌ها در عصر امروز خیلی بیشتر از گذشته است. شناخت نیازها و خواسته‌های نسل جدید پیچیده‌تر شده و طبیعتاً برنامه‌سازی برای کودکان و نوجوان نیازمند تحقیقات عمیق‌تر و درک بیشتری از روانشناسی کودکان و دانش تکنیک‌های مناسب برای جلب توجه و انگیزه آن‌هاست. بسیاری از برنامه‌سازان از این چالش‌ها هراس دارند و کم‌تر به سمت این بخش می‌روند.

از چالش‌های کار با کودکان و نوجوان برایمان بگویید.

کار با این گروه سنی اگرچه بسیار لذت‌بخش و پربار است اما چالش‌های خاص خودش را هم دارد. بچه‌ها به سرعت توجه خود را از دست می‌دهند، جذب و نگاه داشتن توجه آن‌ها تا انتهای یک برنامه نیازمند خلاقیت و نوآوری مداوم است و باید از روش‌ها و تکنیک‌های مختلفی استفاده کرد که لازمه‌اش شناخت دقیق نیازها، علایق و مراحل رشد روان‌شناختی آن‌هاست. به طور کلی ارتباط موثر با کودکان نیازمند توانایی‌های خاصی است. برای تشویق بچه‌ها به مشارکت فعال در برنامه، باید با زبان و سبک ارتباطی مناسب با سن و مرحله رشدشان، با آن‌ها رفتار و صحبت کرد. از طرفی یک برنامه کودک زمانی موفق است که بتواند بین سرگرمی و آموزش تعادل را حفظ کند و به گونه‌ای طراحی شود که در کنار سرگرم‌کننده بودن، محتوای آموزشی و پرورشی مناسبی نیز داشته باشد. چگونگی محیط تولید برنامه نیز بسیار حائز اهمیت است، چرا که کودکان بسیاری از اوقات به سرعت خسته می‌شوند. این محیط باید طوری فراهم شود که جدا از ایمن و مناسب بودن